

Айдинян Анжела Василівна,
асистент кафедри кримінально-правової
політики та кримінального права Інституту
права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
кандидат юридичних наук

ДЕЯКІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ НЕЗАКОННИХ ДІЙ З ДОКУМЕНТАМИ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЩЕПЛЕНЬ

*(на базі аналізу проекту Закону України «Про
внесення змін до Кримінального кодексу України
щодо встановлення відповідальності за підробку
документів, що стосуються проведення
профілактичних щеплень» № 6084 від 23.09.2021 р.)*

Відповідно до даних офіційного веб-порталу Верховної Ради України 19.10.2021 року проект Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за підробку документів, що стосуються проведення профілактичних щеплень» № 6084 від 23.09.2021 р. (далі – проект № 6084, проект, законопроект) включено до порядку денного.

У пояснювальній записці зазначається: «З огляду на те, що в діючій редакції Кримінального кодексу України відсутня кримінальна відповідальність за підроблення документів, що стосуються проведення вакцинації, проектом Закону пропонується доповнити Кримінальний кодекс України статтю 321³...». Однак чинний КК України містить, зокрема, статтю 358 «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів», яка передбачає кримінальну відповідальність за підробку будь-яких офіційних документів, в тому числі офіційних медичних документів. Так, відповідно до Єдиного державного реєстру судових рішень саме за даною статтею станом на сьогодні винесено вже близько 50 вироків за підроблення (співучасть у підробленні) та використання документів про вакцинацію (COVID-сертифікати та довідки про проведення щеплень).

З урахуванням зазначеного, проект № 6084 стосується не встановлення кримінальної відповідальності, а, враховуючи санкції пропонованої статті 321³, посилення кримінальної відповідальності за незаконні дії з документами, що стосуються проведення профілактичних щеплень.

Крім того, привертає увагу, що проект Закону № 6084 від 23.09.2021 р. має назву «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за підробку документів, що стосуються проведення профілактичних щеплень». При цьому стаття 321³, що пропонується законопроектом, називається «Незаконні дії з документами, що стосуються проведення профілактичних

щеплень». Отже, назва статті виходить за межі назви проєкту Закону, оскільки передбачає кримінальну відповідальність не лише за підроблення, але й за інші дії, які, вочевидь, не є підробленням.

На підставі аналізу конкретного змісту пропонованої редакції статті 321³ проєкту можна констатувати таке.

1. У частинах 1,3 статті 321³ проєкту предметом кримінального правопорушення є документи, які підтверджують проведення профілактичних щеплень проти особливо небезпечних інфекційних хвороб. При цьому перелік таких хвороб затверджений наказом МОЗ № 133 від 19.07.1995 р. «Про затвердження Переліку особливо небезпечних, небезпечних інфекційних та паразитарних хвороб людини і носійства збудників цих хвороб». Видається за доцільне, для уникнення будь-яких питань в процесі правозастосування, додати примітку до статті 321³, в якій сформулювати відповідне відсылне положення до підзаконного нормативно-правового акту центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я (за аналогією з приміткою до статті 305 КК України).

2. Проєкт Закону України № 6084 значно посилює відповідальність за незаконні дії з документами, що стосуються проведення профілактичних щеплень, порівняно з аналогічними діями щодо інших офіційних документів (вища межа санкції частини 2 статті 321³ сягає двох років позбавлення, а частини 3 цієї ж статті - трьох років позбавлення волі). Виникає сумнів щодо обґрунтованості таких санкцій. Зокрема, постає запитання, чому за підроблення будь-яких інших, в тому числі, офіційних медичних документів, найбільш суворе покарання – обмеження волі, а за підроблення та інші незаконні дії з документами, що стосуються проведення профілактичних щеплень – аж до двох та трьох років позбавлення волі відповідно?

Привертає також увагу та обставина, що санкції частин 2,3 статті 321³ передбачають лише два альтернативних покарання – штраф і позбавлення волі. Як правило, санкції статей Особливої частини КК, що передбачають водночас і штраф, і позбавлення волі, містять після штрафу і перед позбавленням волі щонайменше один-два інших «проміжних» покарань (виправні роботи, обмеження волі тощо). Відсутність таких альтернатив може ускладнити або навіть унеможливити диференціацію покарання з урахуванням ступеня тяжкості вчиненого, особи винного і обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання.

3. Відповідно до проєкту № 6084 стаття 321³ містить три частини, дві з яких частково збігаються за змістом. Так, пропонується частина 2 «Внесення медичним працівником завідомо неправдивих відомостей до відповідної медичної документації щодо проведення профілактичних щеплень проти особливо небезпечних інфекційних хвороб», а також частина 3 «Виготовлення з метою збуту, збут підроблених документів, які підтверджують проведення

профілактичних щеплень проти особливо небезпечних інфекційних хвороб». Однак внесення завідомо неправдивих відомостей до документа традиційно розглядається як різновид його підроблення. Отже, дії медичного працівника, який вносить до медичного документа завідомо неправдиві відомості з метою його збуту водночас підпадають під частину 2 і частину 3 даної статті; при цьому, з одного боку, частина 2 є спеціальною, бо конкретизує суб'єкта даного кримінального правопорушення, а, з іншого боку, частина 3 є спеціальною, бо чітко окреслює мету виготовлення таких підроблених документів. У зв'язку з цим, на практиці постане запитання, яким чином ці норми співвідносяться між собою і яка з них має бути пріоритетною у випадку їх конкуренції.

4. На відміну від частин 1, 3 статті 321³, в яких йдеться про документи, які підтверджують проведення профілактичних щеплень проти особливо небезпечних інфекційних хвороб, в частині 2 використовується інше формулювання – «медична документація щодо проведення профілактичних щеплень», яке, на наш погляд, не має чітко визначеного змісту. Так, незрозуміло, про які саме медичні документи йдеться. Наприклад, чи має розглядатись як «медична документація щодо проведення профілактичних щеплень», наприклад, журнал реєстрації проведення вакцинації, або, наприклад, медична картка та ін.? Таким чином, на нашу думку, вжитий прийменник «щодо» «розмиває» предмет даного кримінального правопорушення, а тому суперечить принципу правової визначеності як елемента принципу верховенства права.

Акімов Михайло Олександрович,
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПОЛІТИКО-ПРАВОВЕ РІШЕННЯ ЯК ВИНЯТКОВИЙ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХІД: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ

Збройний конфлікт на південному сході нашої держави, що триває вже восьмий рік, став випробуванням на міцність зокрема і для чинного Кримінального кодексу (далі – КК) України [2]. Уперше з'явилась практика застосування деяких статей розділу XX Особливої частини, зазнали істотних змін інші кримінально-правові норми.

Протягом 2014–2021 рр. значна кількість наших громадян (військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, цивільних осіб) у той чи інший спосіб незаконно утримувалась (притягувалась до кримінальної відповідальності та навіть була засуджена) на тимчасово окупованій території України та держави-агресора. З огляду на це актуалізується питання якнайшвидшого звільнення цих осіб та їх повернення в Україну.